

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

801

Vragen van het lid **Van Velzen** (SP) aan de staatssecretaris van Defensie over *het bericht dat Engeland minder JSF's zal aanschaffen*. (Ingezonden 30 oktober 2009)

1

Wat is uw mening over het voornemen van de Britse regering om in plaats van twee maar één nieuw vliegdekschip te bouwen waardoor ook maar 50 in plaats van 138 JSF-toestellen benodigd zijn? Wat betekent de vermindering van 88 JSF-toestellen voor de kostenraming van het gehele JSF-project, de stuksprijs per toestel en wat zijn de gevolgen voor Nederland?¹

2

Wat betekent dit nieuws voor de Nederlandse business case betreffende de JSF? Speelt een mogelijke kostenstijging, hogere stuksprijs en productievermindering parten bij de arbitrage rondom de business case?

3

Is het waar dat de stuksprijs per JSF-toestel in het Verenigd Koninkrijk nu rond de 90 miljoen pond ligt (bijna 98 miljoen euro), maar kan oplopen tot meer dan 100 miljoen pond per toestel (ruim 109 miljoen euro)? Wat betekent deze kostenstijging voor de Nederlandse JSF-order?¹

4

Bent u bereid de Kamer spoedig te informeren over de informatie die u deze week bij uw werkbezoek aan de VS heeft opgedaan betreffende de actuele stuksprijs (prijspeil 2009) en de totale kosten van het Nederlandse JSF-project?

5

Wat is uw mening over de uitspraak van een senior Royal Navy officer die stelt: «We always knew that the real cost of the carrier project is the JSF fleet to go on them. It would cost us at least £12 billion if we bought all the aircraft we originally asked for. We are waking up to the fact that all those planes are unaffordable.»¹ Is de JSF ook voor Nederland een onbetaalbaar project aan het worden? Overweegt u hierdoor om het te laten bij de bestelling van alleen de eerste batch (52 toestellen)?

6

Wat is uw mening over het Reuters-artikel² waarin de volgende vier uitspraken staan: «A new Pentagon study has affirmed previous findings that Lockheed Martin Corp's F-35 Joint Strike Fighter aircraft, the costliest U.S. arms purchase program, will require billions of dollars more than planned, and more time.» en «A military «joint estimate team» tasked in July to examine the program has found the F-35 program's performance «is not

markedly improving.» en «A new assessment of the Joint Strike Fighter program affirms earlier findings that substantially more money and time are required.» en ten slotte «The initial results are as bad as last year's, in other words, things have not improved. And their cost estimate will be at least where they were last year.»? Wat betekenen deze uitspraken voor het Nederlandse JSF-programma?

Toelichting

Deze vragen dienen ter aanvulling op eerdere vragen ter zake van het lid Pechtold (D66), ingezonden 30 oktober 2009 (vraagnummer 2009Z20078).

¹ The Sunday Times, 25 oktober 2009: «Navy surrenders one new aircraft carrier in budget battle»

<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/article6888962.ece>

² Reuters.com, 23 oktober 2009: «Pentagon study shows F-35 jet to cost more: report» <http://www.reuters.com/article/politicsNews/idUSTRE59M50J20091023?sp=true>

Antwoord

Antwoord van staatssecretaris **De Vries** (Defensie) (ontvangen 27 november 2009)

1 en 2

Mijn Britse ambtgenoot Davies heeft op 2 november jl. in het Lagerhuis de berichtgeving in de Britse media over een wijziging in het project voor de bouw van twee nieuwe vliegdekschepen en over de Britse plannen met de JSF bestempeld als volstrekte onzin.

De arbitrage van de *business case* JSF betreft de herijking van de *business case* per 1 juli 2008. Eventuele toekomstige wijzigingen in de parameters van de *business case* spelen geen rol bij de lopende arbitrageprocedure.

3

Het Verenigd Koninkrijk schaft de *Short Take-Off and Vertical Landing* (STOVL)-variant aan van de F-35, waarvan de stuksprijs aanzienlijk hoger is dan van de CTOL-variant waar Nederland belangstelling voor heeft.

Defensie beschikt niet over formele prijsinformatie van de STOVL-variant. Ik kan daarom niet ingaan op berichtgeving over de prijs hiervan. Voor de raming van het projectbudget Vervanging F-16 met inbegrip van het planningsaantal van 85 F-35 toestellen (CTOL-variant), verwijs ik naar de jaarrapportage 2008 van dit project van 27 maart jl. (Kamerstuk 26 488 nr. 159).

4

Defensie gebruikt uitsluitend de door het Pentagon vastgestelde kosteninformatie over de F-35. Tijdens mijn recente werkbezoek aan de Verenigde Staten heb ik het Pentagon niet bezocht en heb ik van de Amerikaanse overheid geen kosteninformatie ontvangen. Ook tijdens mijn bezoek aan de F-35 assemblagefabriek van Lockheed Martin in Fort Worth is geen informatie over de F-35 stuksprijs verstrekt, aangezien dit een onderwerp is voor overleg tussen Defensie en de Amerikaanse overheid. In de beantwoording van vragen over het budget van het project Vervanging F-16 van de vaste commissie voor Defensie van 27 oktober jl. (Kamerstuk 26 488 nr. 202) is de Kamer reeds geïnformeerd over het projectbudget Vervanging F-16 in prijspeil 2009. Met de brief

van 19 november jl. (kenmerk DMO/DB/2009032841) heb ik de Kamer geïnformeerd over de actuele prijs van het eerste Nederlandse F-35 testtoestel.

5

Voor de eerste deelvraag verwijs ik naar het antwoord op de vragen 1 en 2.

Het Nederlandse planningsaantal van 85 toestellen betreft een realistische schatting van de behoefte, die nog niet definitief is vastgesteld. Bij de besluitvorming in 2012 over de vervanger van de F-16 zal het planningsaantal van 85 toestellen, in samenhang met de omvang van de eerste *batch*, worden herijkt. Zie verder het antwoord op vraag 4.

6

Het onderzoeksrapport van het *Joint Estimating Team* is nog niet voltooid. Defensie wacht de appreciatie van het Pentagon af alvorens hierop in te gaan.